

**VAMMAISPALVELULAIN MUKAISEN
TALOUDELLISEN TUEN
MYÖNTÄMISPERUSTEET
PIRKANMAALLA
1.5.2022 ALKAEN**

Tampereen kaupungin
Sosiaali- ja terveyslautakunta
7.4.2022

Sisällys

1. JOHDANTO	2
2. TOIMINTAKYKY	3
3. TALOUDELLISET TUKITOIMET JA VAMMAISUUDEN MÄÄRITTELY	4
4. ASUNNON MUUTOSTYÖT	5
4.1 Asunnon muutostöiden korvaaminen	5
4.2 Asunnon muutostyön laatutaso ja lupakäytäntö	6
4.3 Uudisrakennus ja peruskorjaus.....	6
4.4 Muutto.....	7
4.5 Ennallistaminen.....	7
5. ASUNTOON KUULUVAT VÄLINEET JA LAITTEET	8
6. ASIAKKAAN ITSE TEETTÄMÄ ASUNNON MUUTOSTYÖ TAI VÄLINEEN/LAITTEEN ASENNUS	8
7. ASUNNON MUUTOSTYÖN SEKÄ ASUNTOON KUULUVIEN VÄLINEIDEN JA LAITTEIDEN PROSESSI	9
8. ASUNNON MUUTOSTÖIDEN SEKÄ ASUNTOON KUULUVIEN VÄLINEIDEN JA LAITTEIDEN KORVAAMISKÄYTÄNNÖT	11
8.1 Wc-toiminnot	11
8.2 Peseytyminen	13
8.3 Henkilönostimet	13
8.4 Tukitangot ja -kahvat.....	13
8.5 Portin-, oven-, ikkunan- ja verhonavaajat/-sulkijat sekä lukot.....	14
8.6 Tasoerot.....	15
8.7 Hissit.....	15
8.8 Keittiön toiminnot.....	16
8.9 Asunnon muut tilat ja tarvikkeet.....	16
8.10 Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet	17
8.11 Kuulovamman vuoksi tarvittavat asunnon muutostyöt sekä välineet ja laitteet	18
8.12 Näkövamman vuoksi tarvittavat asunnon muutostyöt	18
9. MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET	20
9.1 Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet.....	20
9.1.1 Auton hankinta, auton lisälaitteet ja välttämättömät muutostyöt	20
9.1.2 Muut liikkumisvälineet	22
9.1.3 Kodin koneet ja laitteet	22
9.1.4 Vapaa-ajan välineet	22
9.1.5 Viestintä.....	23
9.2 Vamman tai sairauden edellyttämä vaatetus.....	23
9.3 Vamman tai sairauden edellyttämä erityisravinto.....	24
9.4 Muut palvelut ja tukitoimet.....	24

1. JOHDANTO

Vammaispalvelulain mukaisen taloudellisen tuen myöntämisperusteet on laadittu tukemaan ja yhtenäistämään Pirkanmaan vammaispalvelujen viranhaltijoiden päätöksentekoa. Ohjeistuksella ei rajoiteta viranhaltijoiden yksilöllistä harkintaa; päätökset tehdään aina asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Ohjeistuksen tavoitteena on myös varmistaa YK:n vammaissopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun periaate.

Vammaispalvelulain (1987/380) tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Vammaispalvelulain 9 § määrittelee vammaiselle ja vaikeavammaiselle henkilölle myönnettävät taloudelliset tukitoimet, joita ovat asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet, päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet sekä vamman tai sairauden edellyttämän vaatehoidon ja erityisravinnon hankkimisesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.

Tällä ohjeella avataan taloudellisten tukitoimien myöntämisen prosessia, perusteita ja harkintaa. Taloudellisen tuen myöntämisessä on huomioitava monia erilaisia asioita, kuten onko asiakas vammaisen vai vaikeavammaisen ja onko kyseessä asiakkaan subjektiivinen oikeus vai harkinnanvarainen tukitoimi. Lisäksi on pohdittava mm. välttämättömyyttä, pitkäaikaisuutta ja kohtuullisia kustannuksia.

Pirkanmaan yhtenäiselle ohjeelle tuli erityinen tarve kun 1.1.2022 alkaen Tays:n alaisuudessa olevan Alueellisen Apuvälinekeskuksen toiminta laajeni koskemaan myös vammaispalvelun apuvälineitä ja asunnon muutostöitä. Alueellinen apuvälinekeskus hankkii/ tuottaa ja rekisteröi alueensa apuväline- ja asunnon muutostyöpalvelut sekä huoltaa/ korjaa edellä mainittuihin palveluihin kuuluvat apuvälineet sekä koneet, välineet ja laitteet. Se yhteensovittaa alueen apuvälinepalvelutoiminnan ja asunnon muutostyöt yhdeksi kokonaisuudeksi sekä järjestää maakunnallisen ohjauksen, neuvonnan ja konsultoinnin. Alueellinen toimija varmistaa osaamisen vaativien ja paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden kuntoutus- ja apuväline tarpeen arvioinnissa sekä asunnon muutostöissä. Alueen asukkaat saavat tarvitsemansa palvelun mahdollisimman oikea-aikaisesti, tasavertaisesti ja laadukkaasti.

Tähän ohjeeseen on otettu tarkasteluun kaikki taloudellisen tuen muodot, vaikka osa niistä jää edelleen kuntien vastuulle eikä Apuvälinekeskus osallistu niiden hankintaprosessiin. Kuntiin jää edelleen hankittavaksi ja kustannettavaksi harkinnanvaraiset taloudelliset tukitoimet lukuun ottamatta auton lisälaitteita ja muutostöitä.

Apuvälinekeskuksen toiminnan laajentumista vammaispalvelun apuvälineisiin ja asunnonmuutostöihin on valmistellut kuntien, vammaisjärjestöjen ja asiakkaiden edustajista koostunut projektiryhmä. Tämä ohje on tehty projektiryhmän toimeksiannosta ja sen tekemiseen ovat osallistuneet vammaispalvelupäällikkö Sari Mellin (Pirkkala), sosiaalityöntekijä Sanna Koivukangas (Nokia), sosiaalityöntekijä Susanna Tuomi-Toljola (Valkeakoski), asiakasedustaja Milla Ilonen sekä Apuvälinekeskuksen apuvälineasiantuntija Anna Asikainen.

Ohjeen tekemisen ideoinnissa on hyödynnetty Siun Soten Vammaispalvelulain mukaiset asunnon muutostyöt -opasta. Merkittävänä tietolähteenä on käytetty THL:n julkaisemaa Vammaispalvelun käsikirjaa ja Tapio Rädyn kirjaa Vammaispalvelun soveltamiskäytäntö (2017). Ohjeessa on viitattu valtakunnalliseen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteisiin (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2020:23).

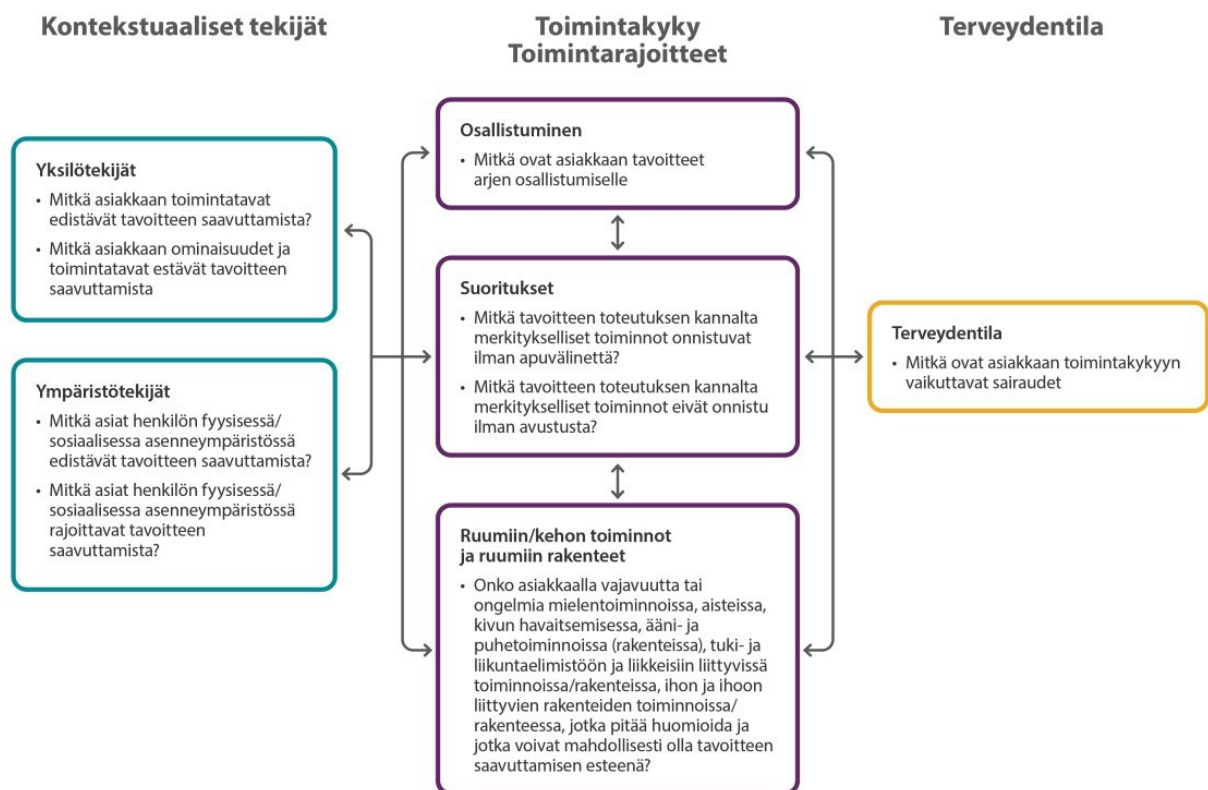
2. TOIMINTAKYKY

Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus (ICF - International Classification of Functioning Disability and Health) kuvaa, miten sairauden ja vamman vaikutukset näkyvät yksilön elämässä. ICF:n mukaan toimintakyky ja toimintarajoitteet on moniulotteinen, vuorovaikutuksellinen ja dynaaminen tila, joka koostuu terveydentilan sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta.

Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista – työstä, opiskelusta, vapaa-ajasta ja harrastuksista, itsestä ja toisista huolehtimisesta – siinä ympäristössä, jossa hän elää ja osallistuu.

Toimintakyvyn arviointi on keskeinen osa vammaispalvelun apuvälineiden ja asunnon muutostöiden prosessia. Asiakkaan diagnoosia merkittävämpi on vamman tai sairauden aiheuttama vaikutus hänen toimintakyönsä.

Toimintakykyä apuvälinepalvelun perustana on kuvattu Valtakunnallisissa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteissa 2020 seuraavasti:

Kuva 1. ICF:n käyttö apuvälinepalveluissa. Mukailtu Kuisma J., Salmi, M & Valtonen, S (2018)

Vammaispalveluissa palvelutarpeen arvioinnin tekee vammaispalvelun sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja, tarvittaessa yhteistyössä apuvälineasiantuntijan kanssa. Palvelutarpeen arviointia varten pyydetään usein asiakkaan fysioterapeutin tai muiden terveydenhuollon ammattilaisten lausuntoja. Niissä tulisi kuvata, missä asiakkaalle tärkeissä suorituksissa hänellä on vaikeuksia ja miten toimintakykyä voidaan parantaa. Erilaisilla apuvälineillä, asunnon muutostöillä sekä muilla taloudellisen tuen palveluilla ja tukitoimilla pyritään mahdollistamaan vammaisen henkilön asuminen omassa kodissaan sekä tukemaan hänen omatoimista suoriutumistaan välttämättömissä päivittäisissä toiminnoissa.

3. TALOUDELLISET TUKITOIMET JA VAMMAISUUDEN MÄÄRITTELY

Vammaisten ja vaikeavammaisten henkilöiden taloudellisten tukitoimien myöntäminen perustuu vammaispalvelulain (380/1987) 9 §:ään sekä vammaispalveluasetuksen (759/1987) 12–13 §:iin.

Vammaispalvelulain mukaisia taloudellisia tukitoimia ovat:

- asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet (vaikeavammaisille)
- päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
- ylimääräiset vaatetuskustannukset
- ylimääräiset erityisravintokustannukset
- muut lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliset palvelut ja tukitoimet.

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan vammaispalvelulaissa henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista (Vammaispalvelulaki 2 §).

Vaikeavammaisuutta edellyttävät asunnon muutostöiden sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaaminen. Vaikeavammaiseksi katsotaan henkilö, jolle liikkuminen tai muu omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottaa vamman tai sairauden vuoksi erityisiä vaikeuksia (Vammaispalveluasetus 13 §).

Vaikeavammaisuuden määrittelyyn osallistuvat sekä sosiaali- että terveydenhuollon asiantuntijat. Terveydenhuollon asiantuntija on useimmiten lääkäri, joka arvioi toiminnallisten esteiden pysyvyyden sekä vamman tai sairauden keston. Fysioterapeutti tai kuntoutusohjaaja arvioivat asiakkaan toimintakykyä rajoitteineen sekä niiden tuomia haasteita päivittäisissä toiminnoissa. Vammaispalvelupäätöksen tekevä sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja lisää arviointiin fyysisen ympäristön, palvelukokonaisuuden, sosiaalisen tilanteen sekä muiden yksilöllisten tekijöiden merkityksen palvelutarpeen kannalta.

Vammaisuuden ja vaikeavammaisuuden arvioinnin lähtökohtana on käsitys asiakkaan kyvystä selviytyä päivittäisistä toiminnoista kotona tai kodin ulkopuolella. Vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin oikeutetun vammaisen/vaikeavammaisen henkilön määrittelyssä on keskeistä:

- pitkäaikaisuus (pysyvyys ja pitkäaikaisvaikutukset, yleensä yli vuoden kestävä)
- henkilön erityiset suoriutumisvaikeudet (vaikeavammaisella vaikeuksien tulee olla erityisiä, kohtuuttoman suuria tai avun tarpeen pitää olla runsas)
- tavanomaiset elämäntoiminnot (asuminen, työssä käyminen, opiskelu, liikkuminen, asioiminen, yhteiskunnallinen osallistuminen ja vapaa-ajan toiminnot, perhe-elämä jne.)
- välttämätön tarve (arviointi vamman tai sairauden aiheuttaman tarpeen kautta, ts. mitä rajoituksia, esteitä tai tarpeita sairaus aiheuttaa) (Räty 2017, s. 252–255)

4. ASUNNON MUUTOSTYÖT

4.1 Asunnon muutostöiden korvaaminen

Asunnon muutostyöt kuuluvat kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin eli vaikeavammaisella henkilöllä on niihin subjektiivinen oikeus, mikäli myöntämisperusteet täyttyvät.

Asunnon muutostöiden korvattavuuden arvioinnissa tulee huomioida: -
muutostöitä korvataan vakituisen asuntoon

- muutostyön tulee edistää henkilön omatoimista suoriutumista
- muutostöiden välttämättömyys
- kustannusten kohtuullisuus

Vaikeavammaisella henkilöllä voi olla useampia vammaispalvelulain tarkoittamia vakituisia asuntoja. Esimerkiksi erotilanteissa vammaisella lapsella voi olla tarve asunnonmuutostöihin kahdessa eri osoitteessa. (<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja> , Asunnon muutostyöt)

Vammaispalveluasetuksen 12 § määrittelee korvattavat asunnon muutostyöt. Niitä ovat mm. seuraavat

- ovien leventäminen
- kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, laajentaminen sekä muut vastaavat rakennustyöt
- kiinteiden kalusteiden ja rakennus-/sisustusmateriaalien muuttaminen
- kiinteät tukikahvat, kynnyksluiskat ja kynnysten madaltaminen
- valaistukseen, akustiikkaan ja kontrastipintoihin liittyvät korjaukset
- asunnon välittömässä läheisyydessä suoritettavat muutostyöt
- asunnon muutostöiden suunnittelu ja valvonta
- rakennuslupa tai toimenpidelupa

Asunnon muutostöiden välttämättömyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä huomio siihen, mitä tarkoitetaan henkilön tavanomaisilla elämäntoiminnoilla. Asiaa arvioidaan lähtien vaikeavammaisen henkilön yksilöllisestä avuntarpeesta ja siitä edistääkö tukitoimi vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Oleellista on arvioida myös sitä, millä tavoin muutostyöt edesauttavat tai mahdollistavat henkilön liikkumisen asunnossaan tai sen välittömässä lähiympäristössä. (Räty 2017, s. 477)

Asunnon muutostöistä aiheutuvien kustannusten tulee olla kohtuullisia. Vammasta tai sairaudesta johtuvat välttämättömät kustannukset korvataan kokonaan. Kunnalla ei ole erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Asunnon välittömässä läheisyydessä suoritettavien muutostöiden tarkoituksena on mahdollistaa vaikeavammaisen henkilön kulkeminen asuntoonsa. Toimenpiteiden tulee liittyä henkilön asumiseen ja edesauttaa hänen itsenäistä suoriutumistaan kodissa. Tällaisia muutostöitä voivat olla esim. kaiteiden asentaminen kulkukäytävään tai kulkuväylän päällystäminen/kovettaminen.

Asunnon muutostöitä arvioitaessa on tärkeää myös ennakoiti asiakkaan sairauteen tai lapsen kasvuun liittyen. Mikäli esim. asiakkaan diagnoosin perusteella arvioitavissa nopeasti etenevä toimintakyvyn lasku tai kasvuikäisten lasten kohdalla apuvälineiden koon kasvaminen sekä tarpeen lisääntyminen, on hyvä harkita tämän huomioiminen muutostöiden suunnitteluvaiheessa.

Asunnon muutostyönä ei korvata asunnon peruseräparannusluonteisia muutostöitä tai muutostöitä, jotka parantavat asumisviihtyisyyttä, asumistasoa tai asunnon/ kiinteistön arvoa.

4.2 Asunnon muutostyön laatutaso ja lupakäytäntö

Asunnon muutostyön suorittaja vastaa laatutasosta ja siitä, että muutostöissä noudatetaan hyviä rakennustapoja. Muutostyöt toteutetaan esteettömyys huomioiden, rakennusohjeiden sekä rakentamista säätelevien standardien mukaisesti. Asuinrakennuksia koskevista vaatimuksista säädetään mm. ympäristöministeriön asetuksessa asuin-, majoitus- ja työtiloista sekä Valtioneuvoston asetuksessa rakennuksen esteettömyydestä. Kts. liite.

Korvaus myönnetään vamma tai sairaus huomioon ottaen edullisimman toteuttamistavan mukaan. Asiakas voi halutessaan käyttää muutostyön toteutuksessa kalliimpia materiaaleja, jolloin hän maksaa kustannusten erotuksen itse.

Asiakas hakee asunnon muutostöille asunnon omistajan tai isännöitsijän kirjallisen luvan (vähintään sähköposti). Taloyhtiön isännöitsijä ja/tai kunnan rakennustarkastaja antaa ohjeet lupamenettelystä tapauskohtaisesti. Esimerkiksi kosteisiin tiloihin ja kantaviin rakenteisiin tehtäviin pieniinkin muutoksiin tarvitaan taloyhtiön hallituksen kirjallinen suostumus. Mikäli muutostyö vaatii rakennuslupaa tai muuta lupaa, asiakkaan tulee hankkia se ennen asunnon muutostöiden aloittamista. Asiakas tai hänen valtuuttamansa henkilö hyväksyy muutostyöt. Välttämättömästä asunnon muutostyön virallisesta valvojasta aiheutuvat kustannukset korvataan vammaispalvelusta.

Apuvälinekeskuksen tekninen asiantuntija toimii työn teknisen toteutuksen valvojana. Hän myös antaa tarvittaessa opastusta rakennuslupien hakemiseen. Myönnetystä luvasta tulee toimittaa kopio Apuvälinekeskukseen.

4.3 Uudisrakennus ja peruskorjaus

Uudisrakennus

Lähtökohtaisesti uudisrakennuksissa otettava huomioon tilojen soveltuvuus liikunta- ja toimintarajoitteisen henkilön käyttöön. Uudisrakentamisessa tulee jo suunnitteluvaiheessa huomioida kaikki vamman tai sairauden edellyttämät tarkoituksenmukaiset ratkaisut ja turvallisuus (KHO 10.1.2020 Päätös H1/2020).

Uudisrakentamisen kustannuksia voidaan korvata asunnon muutostyönä, jos henkilön vamman tai sairauden vaatimat välttämättömät apuvälineet tarvitsevat erityisiä säilytystiloja, tai jos henkilön apuvälineiden huolto edellyttää tilojen erillisiä muutostöitä. (Räty 2017, 497) Lisätilojen tarpeen tulee olla vamman vuoksi ehdottoman välttämättömiä ja kustannusten tulee siltä osin ylittää normaalit rakentamiskustannukset.

Peruskorjaus

Vammaispalvelulain mukaisia asunnon muutostöitä ei ole tarkoitettu asunnon peruskorjaukseen. Peruskorjaustoimet ovat välttämättömiä riippumatta siitä, kuka talossa asuu, eikä niitä voida pitää vammaispalvelulaissa tarkoitettuna vammasta tai sairaudesta johtuvina välttämättöminä muutostöinä.

Asunnon home- ja kosteusvauriot eivät myöskään kuulu vammaispalvelulain mukaisena asunnon muutostyönä korvattavaksi. Asunnon muutostöiden yhteydessä tai myöhemmin ilmeneviin korjausvaurioihin ym. vastaaviin vammaispalvelu ei ole velvollinen osallistumaan. Mikäli asuntoon on sen huonokuntoisuuden vuoksi tehtävä peruskorjauksia tai peruskorjauksen tarve ilmenee asunnon muutostyön yhteydessä, peruskorjauskustannukset on eriteltävä asunnon muutostyöhön liittyvistä kustannuksista.

Asiakas vastaa aina itse peruskorjauskustannuksista.

4.4 Muutto

Muuttotilanteessa asiakkaan tulee perustella vammasta tai sairaudesta tai elämäntilanteen muutoksesta aiheutuva tarve asunnon vaihtoon. Perusteena voi olla esimerkiksi lisääntynyt apuvälineiden tarve, perhetilanteen muutos, lapsen syntymä tai paikkakunnan vaihto työn vuoksi. Jos muuton syy liittyy ainoastaan asumisviihtyvyyteen tai asumistason parantamiseen, ei muutostöitä yleensä korvata. Muuttotilanteissa kunnalla on oikeus arvioida muuton syytä loukkaamatta henkilön oikeutta valita asuinpaikkaansa, koska kyse on taloudellisen etuuden myöntämisestä. (Räty 2017, s. 490 ja 506)

Uuden asunnon hankinnassa tulee ottaa huomioon asunnon soveltuvuus liikunta- tai toimintarajoitteisen henkilön käyttöön. Jos vammaiselle henkilölle on myönnetty asunnon muutostöitä ja hän vaihtaa asuntoa, ei kunnalla ole välttämättä velvollisuutta korvata uuden asunnon muutostyötä.

Yksilöllistä harkintaa käytetään kaikissa tilanteissa, ja huomioon on otettava ihmisen kokonaiselämänlaatu. Vammaisella henkilöllä on oikeus valita asuinpaikkansa eikä hakemusta voida hylätä pelkästään sillä perusteella, että aikaisempaan asuntoon on mahdollisesti myönnetty ja tehty muutostöitä.

Vammaisen henkilön muuttaessa toiselle paikkakunnalle, lähtökunta korvaa muutostyöt, joita ilman henkilö ei voi muuttaa uuteen asuntoon. Tällaisia välttämättömiä muutostöitä voivat olla esimerkiksi esteettömän sisäänkäynnin mahdollistaminen tai pesuhuoneeseen tehtävät välttämättömät muutostyöt. Mikäli muutostyöt voidaan suorittaa muuton jälkeen, korvausvastuussa on uusi kotikunta.

4.5 Ennallistaminen

Apuvälinekeskus vastaa asennettujen laitteiden ja välineiden poistamisesta ja niistä aiheutuvista kustannuksista, kun välineet ja laitteet on myönnetty henkilön käyttöön ja omistusoikeus jää apuvälinekeskukselle. Jos välineet ja laitteet tai tehdyt asunnon muutostyöt on myönnetty vammaisen henkilön omistukseen, ei velvoitetta ennallistamiseen ole. Asunnon muutostöitä ei yleensä ennallisteta.

Ennallistamiskustannuksia korvataan, jos esim. asunto-osakeyhtiö edellyttää kaikkien asukkaiden vastaavan asunnon ennallistamisesta aiheutuvista kustannuksista. Vuokra-asunnoissa ennallistaminen on pääsääntö asunnon muutostöiden sekä välineiden ja laitteiden osalta. Muissa tilanteissa ennallistamisen välttämättömyys arvioidaan jälkikäteen yksilöllisesti.

Vammaispalvelun päätöksessä yleensä todetaan, onko ennallistamisesta sovittu päätöksenteon yhteydessä. Mikäli päätös on tehty ennen kuin lupa muutostyöstä on tullut ja luvassa edellytetään ennallistamista, tehdään uusi päätös ennallistamisesta, kun se on ajankohtainen (esim. pois muutettaessa).

5. ASUNTOON KUULUVAT VÄLINEET JA LAITTEET

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden myöntäminen kuuluu myös kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin. Vaikeavammaiselle henkilölle korvataan asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee niitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista (Vammaispalvelulaki 9 §, 2 mom.). Myöntämisperusteiden täytyessä kohtuulliset kustannukset korvataan täysimääräisesti.

Asunnon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat kiinteästi asennettavat välineet/laitteet, kuten esim.:

- ovenavauslaitteet
- nostolaitteet
- luiskat ja rampit (isot ja siirrettävät, pääosin ulos sijoitettavat)
- hälytyslaitteet, esim. kuulovammaisten hälytinkeskukset - hissit

Sosiaalityöntekijän/sosiaaliohjaajan myönteisen päätöksen jälkeen, Apuvälinekeskus hankkii välineet ja laitteet omistukseensa ja ne annetaan henkilön käytettäväksi. Apuvälinekeskus vastaa välineiden ja laitteiden hankinnasta, asennuksesta, huollosta, korjauksista sekä välineen tai laitteen siirron ja purkamisen kustannuksista.

Laitteen käytyä tarpeettomaksi se palautuu Apuvälinekeskukselle, jossa laite huolehditaan käyttökuntoon kierrätystä varten.

6. ASIAKKAAN ITSE TEETTÄMÄ ASUNNON MUUTOSTYÖ TAI VÄLINEEN/LAITTEEN ASENNUS

Asiakkaan on mahdollista teettää itse haluamansa asunnon muutostyö tai hankkia väline/laite asennuksineen käyttöönsä. Kun muutostyön/asennuksen tekee urakoitsija, syntyy sopimussuhde asiakkaan ja urakoitsijan välillä. Muutostyön/asennuksen suorittaja vastaa laatutasosta ja siitä, että työt toteutetaan hyviä rakennustapoja noudattaen. Mikäli kohteessa on suunnitteluvirhe tai tehdyssä työssä joku muu virhe, vastaa suunnittelija tai urakoitsija virheestään yleisten sopimusehtojen mukaan. Tällaisessa tilanteessa vammaispalvelut ei osallistu asiassa mahdollisesti syntyviin erimielisyyksiin, vaan asian ratkaisee tarvittaessa kuluttajaviranomainen. (Räty 2017, s. 480)

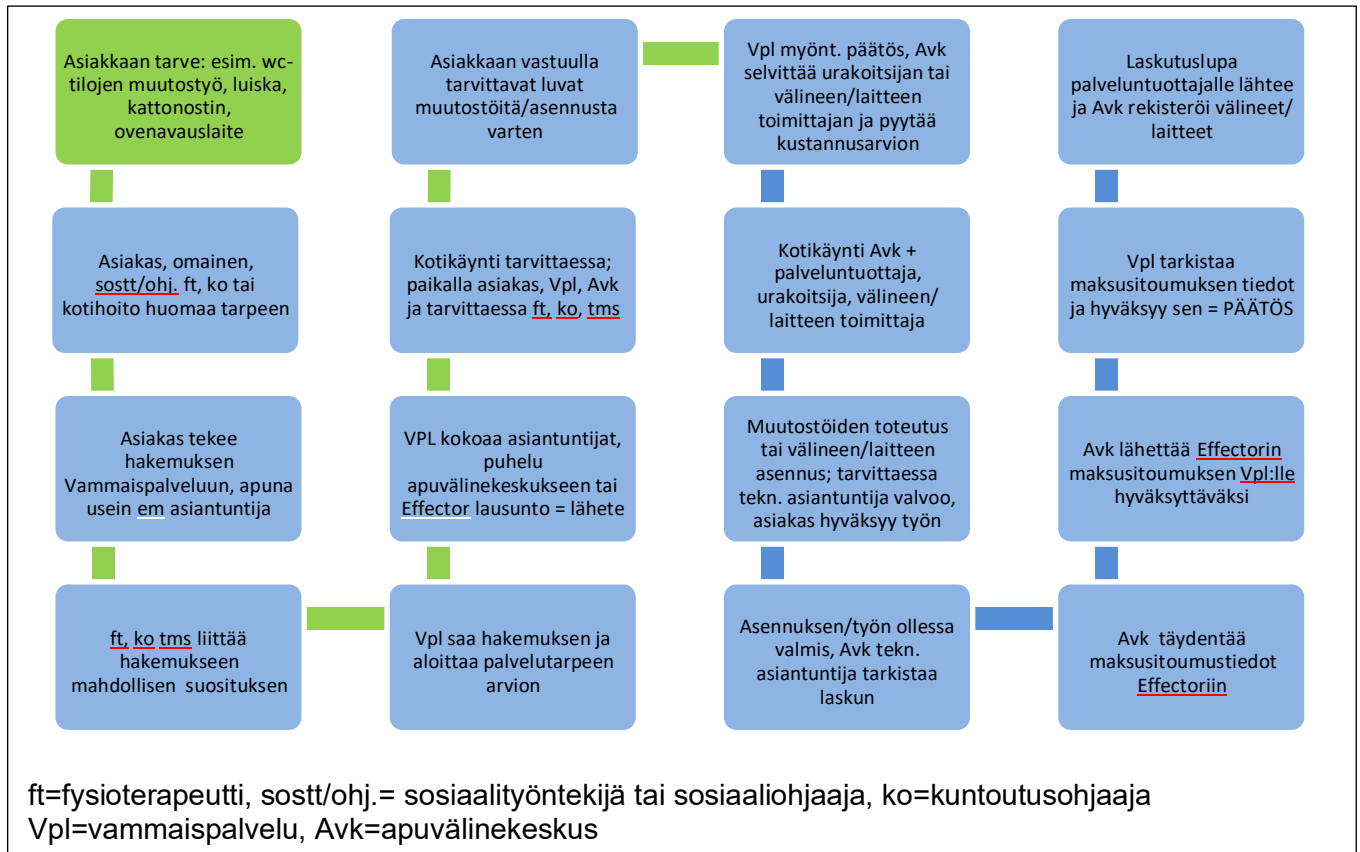
Mikäli asunnon muutostyön tekee henkilö, jolla ei ole muutostyöhön vaadittavan erityisalan ammatillista koulutusta ja yritystä, voidaan asunnon muutostyöstä korvata vain kohtuullisia materiaalikuluja, mutta ei työn osuutta.

Asiakkaan on mahdollista hankkia itse tarvitsemansa asuntoon kuuluva väline tai laite. Tällöin väline/laite on asiakkaan omaisuutta. Apuvälinekeskus korvaa välineen/laitteen hankinnasta sekä huollosta ja korjauksista Apuvälinekeskuksen kilpailuttamien sopimushintojen mukaiset korvaukset.

Apuvälinekeskus korvaa asunnon muutostöistä tai välineistä/laitteista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Korvauksia tulee hakea 6 kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä. Korvaushakemuksessa tulee olla erittely (tarvikkeet ja työn osuus) haettavista kustannuksista. Apuvälinekeskuksen tekninen asiantuntija tai apuvälineasiantuntija arvioivat tarvittaessa kulujen kohtuullisuutta.

7. ASUNNON MUUTOSTYÖN SEKÄ ASUNTOON KUULUVIEN VÄLINEIDEN JA LAITTEIDEN PROSESSI

Seuraavassa on kuvattu asunnon muutostyön sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden prosessia ja eri toimijoiden välistä tehtävänjakoa. Prosessi voi vaihdella jonkin verran riippuen asunnon muutostyön sekä välineiden ja laitteiden vaativuudesta.

Asiakkaan tarve

Asunnon muutostyön prosessi käynnistyy tarpeesta, jonka joko asiakas itse, omainen tai sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija havaitsee.

Yhteydenotto ja hakemus

Asiakas tai hänen omaisensa/edunvalvoijansa/valtuuttamansa henkilö tekee vammaispalveluun kirjallisen hakemuksen tarvittavine liitteineen. Suullinen hakemus on myös mahdollinen, mutta tarvittaessa pyydetään täyttämään myös kirjallinen hakemus. Hakemuksen liitteenä tulee yleensä olla julkisen terveydenhuollon lääkärin, fysioterapeutin, toimintaterapeutin tai kuntoutusohjaajan lausunto muutostyön/välineen/laitteen tarpeellisuudesta. Hakemuksen perusteella vammaispalveluissa arvioidaan mahdollinen tarve kotikäynnille ja siihen osallistuville ammattilaisille.

Arviointi, kotikäynti

Kotikäynnille osallistuvat henkilöt riippuvat muutostyön/välineen/laitteen vaativuudesta.

Arviointikäynnillä voi olla mukana asiakkaan tai hänen edustajansa lisäksi

sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja, apuvälinekeskuksen tekninen asiantuntija ja/tai

apuvälineasiantuntija sekä tarvittaessa fysioterapeutti/toimintaterapeutti/ kuntoutusohjaaja.

Arvioinnissa pyritään huomioimaan asiakkaan kokonaistilanne ja hänellä mahdollisesti käytössä olevat muut palvelut ja apuvälineet.

Asiakkaan tulee huolehtia päätöksentekoa ja muutostyön suunnittelua varten käyttöön asunnon/muutoskohteen rakennuspiirustukset.

Hakemuksen käsittely ja päätös

Sosiaalityöntekijä/ohjaaja tekee päätöksen muutostyöstä/välineestä tai laitteesta asiakkaan hakemuksen ja palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Aikaraja on 3 kuukautta hakemuksen saapumisesta. Joskus asian käsittely voi erityisestä syystä kestää pidempään, esimerkiksi laaja asunnon muutostyö vaatii pidemmän suunnitteluajan tai luvat/tarjouspyynnöt saattavat viivästyä.

Päätöksen teon pohjana käytetään:

- hakemus ja lausunto asunnon muutostöiden/välineen tai laitteen tarpeesta
- palvelutarpeen arviointi
- lainsäädäntö ja vallitseva oikeuskäytäntö
- lupa taloyhtiön hallitukselta/isännöitsijältä/asunnon muilta omistajilta
- muutostyön suunnitelma ja mahdollisesti alustava kustannusarvio. Välineen ja laitteen osalta tarvittaessa erittely ja kustannusarvio.

Mikäli muutostyön/välineen/laitteen edellyttämä lupa ei ole tullut ennen päätöstä, tulee se toimittaa vammaispalveluun ennen muutostyön aloitusta. Vammaispalvelusta toimitetaan kopio luvasta Apuvälinekeskukseen lausunnon liitteenä. Tilausta muutostyöstä/asennuksesta ei tehdä ennen kun lupa on saapunut Apuvälinekeskukseen.

Sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja konsultoi vielä tarvittaessa Apuvälinekeskuksen teknistä asiantuntijaa ja/tai asunnon muutostöiden/välineen/laitteen suunnitteluun osallistuneita muita ammattihenkilöitä.

Sosiaalihuollon asiakaslain 8 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu. Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus käyttää puhetta tukevaa, täydentävää ja korvaavaa kommunikointia. Taloudelliset tukitoimet jakautuvat vammaisille henkilöille ja vaikeavammaisille henkilöille korvattaviin tukitoimiin.

Asunnon muutostyön toteutus/ välineen ja laitteen asennus

Vammaispalvelun myönteisen päätöksen jälkeen Apuvälinekeskus on yhteydessä mahdollisiin urakoitsijoihin/välineen tai laitteen toimittajiin kustannusarvioiden/tarjouspyyntöjen osalta sekä teettää muutostyöt/asennuttaa välineet ja laitteet. Apuvälinekeskus käyttää pääsääntöisesti kilpailuttamiaan puitesopimustoimittajia ja -urakoitsijoita. Muutostyön toteuttamistapa edellyttää asiakkaan suostumusta.

Apuvälinekeskuksen tekninen asiantuntija seuraa muutostöiden tekemistä ja ohjaa tarvittaessa työn etenemistä ja oikeellisuutta. Hän ei ole kuitenkaan asunnon muutostyön rakennusvalvoja, joka tulee palkata erikseen, mikäli muutostyö edellyttää rakennusvalvojaa. Tästä aiheutuvat kustannukset kuuluvat asunnon muutostyönä korvattavaksi.

Apuvälineasiantuntija ilmoittaa sosiaalityöntekijälle/sosiaaliohjaajalle asunnon muutostyön valmistumisesta ja lähettää tarkennetun maksusitoumuksen sosiaalityöntekijälle/sosiaaliohjaajalle hyväksyttäväksi. Laajempien asunnon muutostöiden valmistuessa tehdään lopputarkastus, jossa on mukana asiakas tai hänen edustajansa sekä Apuvälinekeskuksen teknisen asiantuntijan tarpeelliseksi arvioimat muut asiantuntijat. Pienemmissä muutostöissä ei tehdä erillistä lopputarkastusta, Apuvälinekeskus tarkistaa työn toteutumisen asiakkaalta.

Apuvälineasiantuntija valvoo ja ohjaa tarvittaessa välineen tai laitteen asennustyön etenemistä ja oikeellisuutta sekä tiedottaa mahdollisista muutoksista sosiaalityöntekijää/sosiaaliohjaajaa.

Apuvälineasiantuntija ilmoittaa sosiaalityöntekijälle/sosiaalihoajaajalle asennuksen valmistumisesta ja lähettää mahdollisen tarkennetun maksusitoumuksen hyväksyttäväksi.

Korjaukset ja huollot

Takuukorjaukset ja reklamointi on määritelty tarjouspyynnössä/puitesopimuksessa, jonka apuvälineasiantuntija/tekninen asiantuntija on valmistellut. Välineiden korjaukset ja määräaikaishuollot ovat Apuvälinekeskuksen vastuulla.

Asiakkaalla ja häntä avustavien henkilöiden vastuulla on seurata myönnettyjen välineiden/laitteiden käyttöä sekä niiden kuntoa ja toimivuutta. Jos laite on epäkunnossa, siitä tulee ilmoittaa välittömästi Apuvälinekeskukseen.

8. ASUNNON MUUTOSTÖIDEN SEKÄ ASUNTOON KUULUVIEN VÄLINEIDEN JA LAITTEIDEN KORVAAMISKÄYTÄNNÖT

Vaikeavammaisten henkilöiden asunnon muutostöiden sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden myöntämisen perusteena on asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja lisääminen, itsenäisen liikkumisen mahdollistaminen ja kotona selviytymisen tukeminen. Muutostyön tai välineen/laitteen tarpeen tulee olla pitkäaikainen ja muut vaihtoehtoiset ratkaisut on kartoitettu ensin. Arvioinnissa on otettava huomioon käyttäjän yksilölliset tarpeet sekä muutostyön tai välineen/laitteen soveltuvuus hänelle.

Apuvälineiden ja laitteiden suhteen ensisijaisia ovat lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet, jotka tulee ensin kartoittaa. Pääsääntöisesti lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet ovat siirrettäviä ja vammaispalvelun apuvälineet ovat kiinteästi asennettavia.

Asunnon muutostyöt jäävät asiakkaan omistukseen. Asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet ovat yleensä Apuvälinekeskuksen omaisuutta, ellei asiaa ole vammaispalvelun päätöksellä toisin määritelty.

Asumispalveluyksikön vastuulla on järjestää asukkaiden asumisen ja päivittäisten toimintojen mahdollistamiseksi tarvittavat apuvälineet esim. nukkuminen, siirtyminen/siirtäminen, peseytyminen/peseminen ja ulkoilu. Asumispalveluyksiköiden henkilökunnan ergonomian parantamiseksi ei myönnetä laitteita ja välineitä. Tällöin esim. nostolaitteen tarpeellisuuden arviointi ja hankinta on työnantajan vastuulla.

Muutostyön tai välineen/laitteen nimen jälkeen tuleva numerosarja (esim. 09 12 06) viittaa valtakunnalliseen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteisiin (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:23).

8.1 Wc-toiminnot

Kts. Liitteet ja vinkit: Esteetön WC- ja pesutilaopas

WC-ISTUIMET 09 12 06

Kohtaan sisältyvät asunnon muutostyönä esim. madalletut ja korotetut WC-istuimet sekä pesevät ja kuivaavat WC-istuimet.

Matala WC-istuin

Vakiokorkeutta (42 cm) matalamman wc-istuimen tarve voi olla perusteltua, mikäli askelman käyttö ei ratkaise wc-istuimelle pääsyä.

Korkea wc-istuin 09 12 06 01

Vakiokorkeutta (42 cm) korkeammat kiinteästi asennettavat wc-istuimet.

Voidaan myöntää henkilölle, joka ei pysty siirtymään vakiokorkuiselle wc-istuimelle seisoma-asennon tai apuvälineiden (esim. liukulauta) avulla tai jos WC-asiointiin tarvitaan enemmän tilaa esimerkiksi suolen stimulointiin, tuseeraamiseen tai virtsarakon katetrointiin (wc-koroke pienentää wc-aukkoa). WC-istuimeen voidaan asiakkaan toimintakyvyn tukemiseksi tarvittaessa myöntää lisävarusteena kiinteästi asennettavat käsituet.

Apuvälinetarpeen arvioinnissa on huomioitava korkean wc-istuimen yhteensopivuus mahdollista kallistettavaa wc/suihkutuolia käytettäessä.

Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet 09 12 06 02

Wc-istuimet, joihin on sisäänrakennetut mekanismit, joiden avulla henkilö voi suorittaa alapesun ja kuivauksen.

Voidaan myöntää henkilölle, joka ei pysty käsin tai muiden apuvälineiden avulla pyyhkimiseen/peseytymiseen/kuivaamiseen eikä irrallinen suihku- ja kuivausmekanismi sovellu käytettäväksi.

Wc-istuimet korkeussäädettävät 09 12 21

WC-istuimet, joissa on nouseva ja laskeva istuinosa helpottamassa WC-istuimelle istuutumista ja siitä nousemista. Ryhmään kuuluvat wc-istuimen korkeutta hydraulisesti tai sähköisesti nostavat/laskevat välineet, kuten wc-istuimen päälle siirrettävä wc-renkaalla varustettu sähkötoiminen nostin. Nostinta on saatavilla joko seinä- tai lattiakiinnityksellä.

Voidaan myöntää henkilölle, jolla on sairaudesta tai vammasta johtuva huomattava alaraajojen lihasheikkous tai muu yksilöllinen tarve (esim. eri tasoissa siirtyminen ei onnistu).

Seinään asennettava korkeussäädettävä wc-istuin voidaan myöntää, kun irrallinen tai kiinteä wc-nostin ei sovellu asiakkaan käyttöön.

Wc-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat 09 12 36

WC-istuimeen kiinnitettävät välineet, jotka suihkuttavat vettä ja voivat kuivata ilmalla henkilön intiimialueet hänen istuessaan WC-istuimella.

Voidaan myöntää henkilölle, joka ei pysty käsin tai muiden apuvälineiden avulla pyyhkimiseen/peseytymiseen/kuivaamiseen.

Nykyistä wc-istuinta ei vaihdeta, jos se soveltuu asiakkaan käyttöön (koko, korkeus).

Irrallisen suihku- ja kuivausmekanismin asentaminen edellyttää sähkö- ja vesiliitäntää.

8.2 Peseytyminen

Peseytymisen apuvälineet korvataan pääsääntöisesti asuntoon kuuluvana välineenä ja laitteena.

Kts. Vinkit-liite: Esteetön WC- ja pesutilaopas

Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät 09 33 05 03

Seinään kiinnitettävät istuimet, joiden päällä istuen voidaan peseytyä. Sisältää esim. mallit, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä.

Voidaan myöntää, kun siirrettävät suihkuistuimet eivät sovellu esim. tilanahtauden ja/tai siirtymisturvallisuuden vuoksi.

Suihkut ja suihkuyksiköt

Henkilölle voidaan korvata asunnon muutostyönä suihkun ovet, suihkuseinä tai sen poisto. Suihkuverhoja ei korvata.

Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät 09 33 12

Voidaan korvata kiinteä pöytä, joilla henkilö makaa kylvyn, suihkun tai vaipanvaihdon yhteydessä, silloin kun siirrettävä pesutaso ei sovellu esim. tilan ahtauden vuoksi.

8.3 Henkilönostimet

Laitteet, joiden avulla voidaan nostaa henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan ja asentoaan jonkin toiminnon suorittamiseksi. Korvataan asuntoon kuuluvana välineenä ja laitteena.

Nostolaitteet, seinään, lattiaan ja/tai kattoon kiinnitettävät 12 36 12

Laitteisto, jonka avulla henkilö voidaan nostaa ja siirtää henkilöä laitteiston sallimassa tilassa.

Voidaan korvata, kun siirrettävän nosturin käyttö ei ole mahdollista tai se tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia (esim. ahtaat tilat tai lattiapintojen korkeusero).

Henkilönostimen lisäksi asiakkaalle tulee myöntää nostoliina. Asiakas saattaa tarvita useita nostoliinoja eri käyttötarkoituksiin (esim. yleisliinan lisäksi suihkuliinan pesuissa käytettäväksi ja hygieniaaliinan wc-toimintoihin).

Yksilöllisen harkinnan mukaan asiakkaalla voi olla tarve sekä kiinteään (vammaispalvelu) että liikuteltavaan nostolaitteeseen (lääkinnällinen kuntoutus).

8.4 Tukitangot ja -kahvat

Tukitangot ja -kahvat voidaan myöntää asunnon muutostyönä. Niiden tulee olla välttämättömiä liikkumisen ja toimintakyvyn turvaamiseksi sekä mahdollistavat henkilön suoriutumisen päivittäisistä toiminnoista (peseytyminen ja siirtyminen).

Kiinteät tukikahvat luovutetaan asiakkaalle pääsääntöisesti omaksi, eikä Apuvälinekeskus poista niitä.

Tukitangot, -kaiteet ja käsiohteet 18 18 03

Kiinteät kaiteet antamaan tukea liikkumiseen, esimerkiksi ylös/alas rappusia tai käytävää/luiskaa pitkin liikkuessa.

Tukikahvat ja kädensijat 18 18 06

Seinään ja/tai lattiaan/kattoon pysyvästi kiinnitetyt kahvat antamaan tukea seisoessa tai asentoa vaihtaessa. Tähän sisältyvät esim. sivulle tai ylös käännettävät tukikahvat, lattiaan tai lattiaan kiinnitettyyn kiinnitystolppaan kiinnitettävät tukikahvat sekä lattiaan ja kattoon kiinnitettävät tukitangot.

Seinältä alas laskeutuvat tukikahvat voivat tulla kyseeseen, kun wc-istuimeen ei voi kiinnittää tukikahvoja esim. henkilön siirtymistavasta, koosta tai lattiarakenteesta johtuen. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon lisätukijalan tarve. Lattiaan kiinnitettävät tukikahvat voivat tulla kyseeseen, kun wc-istuin pitää asentaa reilusti irti seinästä

8.5 Portin-, oven-, ikkunan- ja verhonavaajat/-sulkijat sekä lukot

Tämän ryhmän apuvälineet kuuluvat yksittäisinä hankintoina asuntoon kuuluvina välineinä ja laitteina.

Oven, ikkunan- ja verhonavaajat voidaan jossain tilanteissa luovuttaa osana lääkinnällisen kuntoutuksen myöntämää ympäristönhallintajärjestelmää.

Ovenavaajat ja -sulkijat 18 21 03

Sisältää kääntöoven tai liukuoven avaavat sähköiset laitteet, ovikoneistot. Ennen sähköisen ovikoneiston korvaamista tulee arvioida muut oven avaamista helpottavat keinot (esim. ovipumpun säätö, lukkomekanismin muutos, pienapuvälineet ja kätisyyden vaihto).

Sähköinen ovikoneisto korvataan pääsääntöisesti henkilön vakinaisen asunnon oveen, jos hän ei pysty tavanomaisin keinoin avaamaan tai sulkemaan ovea. Ovikoneiston korvaamisessa tulee huomioida lapsen ikätasoinen tarve itsenäiseen oven avaamiseen.

Uloskäytävillä tai sinne johtavilla reiteillä olevien ovien lukituksen tulee olla helppokäyttöisesti avattavia sekä varmennettu siten, että sähkökatkoksen sattuessa sähköisen lukituksen avaus on mahdollinen.

Ikkunanavaajat ja -sulkijat 18 21 06

Verhonavaajat ja -sulkijat 18 21 09

Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat 18 21 12

Ikkunan-, verhojen-, markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat voidaan myöntää henkilön vakinaisen asunnon ikkunoihin, mikäli henkilöllä on tarve avata/sulkea ikkunat ja/ tai verhot tai säätää markiiseja ja se mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen.

Lukot 18 21 15

Kohtaan sisältyvät mm. sähkölukot.

Voidaan myöntää henkilölle, jonka ei kykene avaamaan/sulkemaan ovea käsivoimin tai muilla apuvälineillä, mutta liikkuminen itsenäisesti on vielä mahdollista. Mikäli henkilö liikkuu pelkästään omaisen tai avustajan kanssa, laitetta ei myönnetä

8.6 Tasoerot

Tähän kohtaan sisältyvät vammaispalveluista vaikeavammaisille henkilöille myönnettävät kiinteät luiskat, hissit ja nostotasot.

Kts. Vinkit osio: Ohje tasoerojen muokkaamiseen

Luiskat/rampit 18 30 18

Kiinteät viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille. Luiska voidaan asentaa asunnon sisälle tai ulko-oven eteen, kun tarve on säännöllistä ja jatkuvaa. Asunnon muutostyönä myönnetään kynnysluiskat, jotka jäävät asiakkaan omistukseen. Isot luiskat/rampit ovat kierrätettäviä asuntoon liittyviä välineitä ja laitteita.

Voidaan myöntää asunnon muutostyönä liikkumisen mahdollistamiseksi henkilölle, joka käyttää pyörällistä liikkumisapuvälinettä (esim. kävelyteline, pyörätuoli) tai jolla on muu yksilöllinen välttämätön tarve esteettömälle kululle.

Arvioinnissa tulee huomioida apuvälineen vaatima tila, pyörätuolilla liikkuvan kelausvoima, kuinka luiskaa lähestytään (korkeuseron kompensatio), samanaikaisesti luiskaa käyttävät muut henkilöt ja käytettävissä oleva tila.

Luiskaa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon käyttöturvallisuutta koskeva lainsäädäntö (Ympäristöministeriön asetus rakennuksen käyttöturvallisuudesta).

8.7 Hissit

Asuntoon voidaan myöntää asuntoon kuuluvina välineinä ja laitteina hissi, mikäli se on rakennusteknisesti mahdollista, asunto on muuten vammaiselle henkilölle sopiva eikä muita ratkaisuja asumisen turvaamiseksi ole.

Asunnon ulkopuolelle asennettava hissi voi tulla kyseeseen esim. omakotitalossa, kun sisäänkäyntiä ei voida luiskata suuresta korkeuserosta ja pihan muodosta johtuen. Asunnon ulkopuolelle asennettavan hissien arvioinnissa tulee huomioida myös talviolosuhteet.

Mikäli henkilö asuu kerrostalossa, ei hissiä voida korvata asuntoon kuuluvana välineenä ja laitteena. Sen sijaan hissi voi tulla korvattavaksi asunnon muutostyönä; esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Edellytyksenä on, että hissillä mahdollistetaan vammaisen henkilön välitön kulku asuntoon/asunnosta, esimerkiksi kulku ensimmäisestä kerroksesta ulko-ovelle. (Räty 2017, s. 494)

Taloyhtiön porraskäytävään asennettava hissi tai nostolaite ei ole yleensä vammaispalvelulain ja -asetuksen tarkoittamaa esteiden poistamista asunnon välittömästä läheisyydestä. Vammaispalvelulain tarkoituksena ei ole poistaa haittoja, jotka aiheutuvat asumisesta hissittömässä tai osittain hissittömässä kerrostalossa. (Räty 2017, s. 495–496)

Hissin tarpeen arvioinnissa on huomioitava asunnon välttämättömien tilojen sijoittuminen eri kerroksiin (tyypillisimmin pesutilat eri kerroksessa muiden asuintilojen kanssa). Apuvälineen käytön ja/tai avustamisen vaatima tila turvalliseen siirtymiseen on myös huomioitava.

Mikäli asiakas muuttaa asumispalveluyksikköön tmv., nostotasoa, pyörätuoli- tai porrashissiiä ei jätetä entiseen kotiin kotilomien vuoksi.

Nostotasot ja pyörätuolihissit

Tasolla varustetut nostolaitteet, jotka liikkuvat kahden tai useamman tason välillä; niissä ei ole kattoa, eivätkä ne toimi kuilussa.

Porrashissit, istuimelliset 18 30 10

Välineet, joissa istuin on kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon, ja jotka mukailevat portaikon muotoja ja kulmaa.

Porrashissit, tasolliset 18 30 11

Välineet, joissa on taso kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon, ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa. Kohtaan sisältyvät esim. porrashissit, jotka nostavat pyörätuolin.

8.8 Keittiön toiminnot

Keittiön muutostöitä voidaan korvata yksilöllisen tarpeen perusteella, mikäli se mahdollistaa itsenäiset keittiötoiminnot turvallisesti. Arvioinnissa tulee huomioida asiakkaan päivittäiset toiminnot ja ruuanlaittotottumukset sekä perheen muut jäsenet ja mahdollinen kotihoito ja/tai henkilökohtainen apu.

Asunnon muutostöinä voidaan korvata keittiötasojen muutoksia kuten jalkatila pyörätuolin käyttäjälle, hanan paikan vaihto tai pitkävipu hanaan ylettämiseksi. Kaappeja voidaan tarpeen mukaan laskea alemmaksi.

Korkeussäädettävien keittiökalusteiden välttämättömyys arvioidaan asiakkaan arjen toimintojen ja ruuanlaittotottumusten sekä taloudessa asuvan puolison tai perheenjäsenten kokonaisarviointina. Korkeussäädettävät kalusteet myönnetään, mikäli sellaista kiinteää kohtuullisesti vähintään kahdelle ruoanlaittajalle soveltuvaa työskentelykorkeutta ei löydy. Vanhoihin kaapistoihin voidaan korvata ulosvedettävät laatikostot, jos muutostyön katsotaan olevan henkilön toimintakyvyn kannalta välttämätön. Mikäli tämä ei perustellusta syystä ole mahdollista, korvataan koko kaapisto. Sama koskee myös muissa tiloissa kaappeihin tehtäviä muutostöitä.

Kalusteisiin asennettavan erillisuunin tai tasolieden sijoittelu ja ominaisuudet (mm. käyttökytkimet, sivulle aukeava uuninluukku tai ulosvedettävä ritaläkisko) tulee arvioida käyttäjän omatoimisuuden tukemisen näkökulmasta.

8.9 Asunnon muut tilat ja tarvikkeet

Ovet

Kohtaan sisältyy asunnon muutostyönä korvattavat ovet, esim. liukuovet, ylös kääntyvät ovet, taitto-ovet ja heiluriovet.

Voidaan myöntää henkilölle, joka ei pysty käyttämään ovea/ovia vakinaisessa asunnossaan muiden apuvälineratkaisujen avulla.

Autotallin ylös kääntyvä ovi voidaan korvata, kun se mahdollistaa omatoimisen liikkumisen ja oven käyttötarve on säännöllistä esim. työssäkäynti, opiskelu tai muu aktiivinen säännöllinen toiminta.

Arvioinnissa tulee huomioida liikkumisen apuvälineen tilatarve (esim. oven levennys, liukuovi, oven ja karmien poisto) välttämättömissä asuintiloissa sekä oven käytettävyys.

Kynnykset

Asunnon muutostyönä korvattavat lattiakynnykset, jotka asetetaan ovien alle ja sisätilojen sisääntuloon. Kohtaan sisältyvät esim. kumitiivisteet, joita voidaan käyttää esim. suihkukaapin ympärillä, ylityssillat.

Muutostyönä voidaan myöntää myös huoneiden välisten kynnysten poistoja ja erikoiskynnyksiä (esim. pneumaattinen kynnyks) silloin, kun ne mahdollistavat henkilön liikkumisen asunnossa.

Parveke tai terassi

Omakotitalosta tai rivitalosta ulospääsyn mahdollistamiseksi korvataan asunnon muutostyönä yksi esteetön uloskäynti. Jos pääsisäänkäynniltä tai pihalta on mahdollista kulkea myös takapihalle tai terassille, ei toista esteetöntä uloskäyntiä voida pitää välttämättömänä.

Sauna

Sauna ei ole välttämätön asuintila. Mikäli asunnossa on muut riittävät ratkaisut henkilökohtaisen hygienian hoitoon, ei esimerkiksi saunan muutostöihin tai sen rakentamiseen voi saada korvausta asunnon muutostyönä.

8.10 Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet

Turvallisuusvarusteita voidaan korvata vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostyönä, kun muut ratkaisut eivät ole riittäviä.

Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin 18 33 03

Pintamateriaalit, jotka vähentävät liukastumisvaaraa. Kohtaan sisältyvät esim. luistamattomat matot ja laatat.

Voidaan korvata, kun muut ratkaisut (esim. omakustanteisesti hankittavat liukuestesukat, liukuestematot, karhennusaineet, tarrat) eivät riitä ja turvallinen omatoiminen suoriutuminen sitä edellyttää.

18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin

Voidaan korvata, kun tavoitteena on varmistaa turvallinen liikkuminen ja estää portaikkoon putoaminen (esimerkiksi apuvälineen turvallinen käyttö tai ilman apuvälineitä liikkuva vammaisen lapsi). Lapselle turvaportin tms. korvaamisessa tulee huomioida lapsen ikä eli tarvitsisiko lapsi ikänsä vuoksi muutoinkin turvaportin.

Piha-alueelle aidan rakentamisesta aiheutuneet välttämättömät ja kohtuulliset kustannukset voidaan korvata. Arvioinnissa huomioidaan mm. hakijan ikä, kuntoutussuunnitelma, tontin koko ja kunnan rakennusjärjestys. <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2008/200802019>

8.11 Kuulovamman vuoksi tarvittavat asunnon muutostyöt sekä välineet ja laitteet

Asunnon muutostöitä sekä asuntoon kuuluvia laitteita ja välineitä myönnetään henkilöille, joilla on vaikea kuulovamma tai vaikea kuulonäkövamma.

Hyvät kuunteluolosuhteet ovat kuulovammaisen kommunikoinnin perusedellytys. Tilannetta voidaan parantaa asunnon muutostyönä esim. eristämällä ääntä erilaisilla akustiikkaratkaisuilla.

Kuulemisen apuvälinepalvelut on keskitetty Tays:n korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoisalalle, Kuulokeskukseen. Vammaispalveluna myönnettävän välineen tai laitteen tarpeen arvioinnin ja suunnitelman tekee kuulovammaisten kuntoutusohjaaja, joka tekee lausunnon päätöksentekoa varten.

Induktiosilmukkalaitteet 22 18 30

Kiinteät induktiosilmukat järjestetään vammaispalvelujen kautta kuulovammaisten kuntoutusohjaajan tekemän suosituksen ja asiakkaan hakemuksen perusteella.

Merkinantovälineet 22 27 04

Kuulovammaisille tarkoitetut hälytinalaitteet koostuvat lähettimistä ja valovastaanottimista. Vastaanottimet ilmoittavat saapuneen signaalin valolla, äänellä, tärinällä tai niiden yhdistelmällä.

Hälytysjärjestelmä voi yksilöllisen tarpeen mukaan sisältää alla olevat toiminnot:

- ovikellolähetin
- palovaroitin
- puhelinlähetin
- painonappilähetin
- valo/äänivastaanotin
- valovastaanotin
- mukana kuljetettava tärinävastaanotin
- (tärustinherätyskello)
- (itkuhälytin)

Kuulovammaisen hälytysjärjestelmät kuuluvat vammaispalvelun myöntämiin välineisiin ja laitteisiin. Herätyskello ja itkuhälytin myönnetään Kuulokeskuksesta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

8.12 Näkövamman vuoksi tarvittavat asunnon muutostyöt

Näkövamman henkilön kodissa tehtävät asunnon muutostyöt ovat pääasiassa valaistuksen ja turvallisuuden parantamista. Muutostöiden tarkoituksena on, että näkövammaisella henkilöllä on itsenäisesti mahdollisuus liikkua asunnossa ja käyttää tiloja, jotka mahdollistavat itsenäisen selviytymisen kotona.

Vaikeasti näkövammaiseksi määritellään henkilö, jonka näöntarkkuus paremmassa silmässä enintään 0.1 tai näkökyky kokonaisuudessaan arvioiden on vähintään haittaluokka 17 mukainen).

Muutostyöt edellyttävät pääsääntöisesti Tays:n Silmäkeskuksen kuntoutusohjaajan lausuntoa ja suunnitelmaa vammaispalvelun päätöksentekoa varten.

Korvattavia asunnon muutostöitä näkövamman vuoksi ovat esim.:

- Valaistusmuutostyöt, koska valontarve lisääntyy useimmissa silmäsairauksissa. Näkövammaisen tarvitsee usein tehokkaampaa valaistusta etenkin keittiössä, eteisessä ja kylpyhuoneessa. Hyvä valaistus on riittävän voimakas, mutta häikäisemätön ja auttaa tilan hahmottamisessa sekä parantaa näkemisen varmuutta. Asiakkaan vastuulla on lampun vaihto.
- Kontrastipintoihin liittyviä korjauksia tai materiaalimuutoksia. Kohteiden on erotuttava taustastaan: ovet, ovenpainikkeet, sähköpistokkeet ja vesipisteet. Lattian, seinien ja katon värysten välillä on oltava kontrastiero tilan hahmottamisen helpottamiseksi ja lattiapinnassa on vältettävä voimakkaita kuvioita.
- Sisätilojen pintamateriaalit eivät saa aiheuttaa valon heijastumista häikäisevästi. Sälekaihtimet ovat yksi ratkaisu häikäisyongelmaan.
<https://www.nkl.fi/fi/suositusnakovammaisen-valaistusmuutostoista>
- Sälekaihtimet tai pimentävä rullaverho estämään häikäisyä yksilöllisen tarvearvion mukaan.

9. MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET

Määrärahasidonnaisiin palveluihin ja tukitoimiin kunnan on varattava määrärahaa kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan. Kunta voi päättää määrärahojen kohdentamisesta tietyt edellytykset täyttävälle vammaisille henkilöille, mikäli määrärahat eivät riitä korvauksen myöntämiseen kaikille hakijoille. Näihin palveluihin ja tukitoimiin vammaisella henkilöllä ei ole subjektiivista oikeutta.

Vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat vammaispalvelulain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista. Lisäksi korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta. (Vammaispalvelulaki 9 §)

Apuvälinekeskus vastaa määrärahasidonnaisten tukitoimien osalta ainoastaan auton apuvälineiden hankinta- ja huoltokustannuksista, sekä vakiomallisten laitteiden muutostöistä.

Asiakkaan itse hankkiessa välineen, koneen ja laitteen, tulee korvausta hakea vammaispalvelusta 6 kuukauden kuluessa kustannusten syntyisestä.

9.1 Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Taloudellista tukea päivittäisten toimintojen välineiden, koneiden ja laitteiden näiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin voidaan myöntää vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. (Vammaispalveluasetus 17 §)

Korvauksen tulee edistää vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista päivittäisistä toiminnoista. Arvioinnissa otetaan huomioon vamman aiheuttamat rajoitukset sekä mahdollisuus käyttää muita kotiin kuuluvia välineitä. Asiakkaan on selvítettävä, miten vamma tai sairaus rajoittaa omatoimisuutta ja miten väline tai laite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen.

Näiden välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimiskustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan. Kunta korvaa vain kohtuulliset, välttämättömänä pidettävät vammasta tai sairaudesta johtuvat kustannukset.

Kunta voi myös antaa tai lainata välineitä, koneita tai laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi. Apuvälinekeskus ei silloin osallistu prosessiin, koska välineiden ja laitteiden tulee olla Apuvälinekeskuksen omaisuutta.

Kunta voi määritellä kohtuullisena pidettävän osan vammaisen hankkiman välineen hankintahinnasta, jos vammaisen henkilö on hankkinut kalliimman ja/tai teknisesti vaativamman laitteen kuin vammasta tai sairaudesta johtuva tarve välttämättä edellyttää.

9.1.1 Auton hankinta, auton lisälaitteet ja välttämättömät muutostyöt

Taloudellista tukea auton hankintaan ja vamman vaatimiin auton lisälaitteisiin sekä auton välttämättömiin muutostöihin voidaan myöntää silloin, kun vammaisella henkilöllä on vammansa tai sairautensa vuoksi vaikeuksia käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä.

Tukea voidaan myöntää ensisijaisesti silloin, kun oma auto mahdollistaa työssäkäynnin ja opiskelun tai muun aktiivisen toiminnan edellyttämän jokapäiväisen liikkumisen. Lisäksi tukea voidaan myöntää, jos perheessä on lapsi, joka ei vammansa tai apuvälinetarpeensa vuoksi pysty kulkemaan joukkoliikennevälineissä perheen mukana ja jonka säännöllistä kuljetustarvetta ei ole muutoin pystytty turvaamaan. Auton käytön tarpeen tulee olla päivittäisissä toimissa jatkuvaa, päivittäistä tai usein toistuvaa.

Autoavustus

Autoavustuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon olemassa olevan tai hakijalla lähiaikoina olleen auton käyttökunto. Tarvittaessa pyydetään autosta kuntoisuusarvio.

Auton kohtuullisena bruttohintana pidetään enintään 22.000 euroa. Auton kohtuullista hintaa määriteltäessä otetaan huomioon hakijan yksilölliset tarpeet. Taloudellista tukea laskettaessa otetaan huomioon vanhasta autosta saatava hinta ja mahdollinen autoveronpalautus. Taloudellinen tuki on 50 % nettokustannuksista, kuitenkin enintään 6.000 euroa.

Autoon voidaan korvata lisäksi vamman vaatimista välttämättömistä lisälaitteista sekä muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset kokonaan. Käytetyssä autossa jo valmiina olevia lisälaitteita, esim. automaattivaihteistoa ei oteta erikseen huomioon autoavustusta myönnettäessä.

Auton lisälaitteet ja muutostyöt

Välttämättömiä lisälaitteita ja muutostöitä ovat sellaiset tekniset ratkaisut, joiden avulla vammaisen henkilö voi ylipäättään käyttää autoa. Välttämättömien lisälaitteiden ja muutostöiden kohtuulliset nettokustannukset korvataan kokonaan, mutta vain niihin varatun määrärahan puitteissa.

Esimerkkejä myönnettävistä lisälaitteista/muutostöistä

- erityisistuin, kääntölevy, kääntyvä penkki
- ajohallintalaitteet
- tasonostin tai luiska
- pyörätuolin kiinnikkeet ja nostimet
- erityisturvavyöt

Apuvälinekeskus hankkii ja asennuttaa lisälaitteet sekä teettää välttämättömät muutostyöt vammaispalvelun myönteisen päätöksen jälkeen. Lisälaitteet ovat Apuvälinekeskuksen omaisuutta ja ne myönnetään vammaisen henkilön käyttöön. Myönteiseen päätökseen sisältyy asennuksen, huollon ja korjauksen sekä laitteen siirron ja purkamisen kustannukset.

Jos asiakkaalle on myönnetty aiemmin tukea auton lisälaitteisiin ja/tai muutostöihin, voidaan tukea myöntää pääsääntöisesti vain, jos auton vaihdon syynä on vammasta johtuvan haitan ja/tai apuvälinetarpeen olennainen muuttuminen tai se, että vammaisen henkilön käytössä oleva auto/ollut auto ei ole enää käyttökuntoinen.

Auton tavanomaisia lisävarusteita (esim. renkaat, lohkolämmitin, ilmastointi, Start/Stop automaatiikka tai navigointijärjestelmä) ei myönnetä auton lisälaitteina

Vammaispalvelulain nojalla voidaan korvata harkinnalla yksilöllisin perustein puolet sellaisista kustannuksista, jotka aiheutuvat auton käyttöä helpottavista laitteista (esim. sähköpeili, ohjaustehostin, vakionopeuden säädin).

Auton huoltoa ja huoltokorjauksia ei korvata. Apuvälineen huolto ja korjaus kuuluu Apuvälinekeskuksen vastuulle.

9.1.2 Muut liikkumisvälineet

Muita harkinnanvaraisia liikkumisvälineitä voivat olla erilaiset muut liikkumista helpottavat välineet ja laitteet kuten kolmipyöräinen polkupyörä, mönkijät tai moottorikelkat. (Räty 2017, s. 519)

Liikkumisvälineiden korvaamisessa selvitetään, miten väline helpottaa vammaisen henkilön omatoimista liikkumista ja missä määrin väline on hakijan sairauden tai vamman vuoksi tarpeellinen ja välttämätön.

9.1.3 Kodin koneet ja laitteet

Tavanomaiseen asumiseen liittyviä koneita ja laitteita ei korvata, mutta niihin voidaan korvata muutostöitä kuten esim. jääkaapin kahva ja uunin teleskooppikiskot. Vamman tai sairauden edellyttämän kodinkoneen tai -laitteen hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet.

Korvattavien kodinkoneiden tulee olla välttämättömiä henkilön itsenäiselle suoriutumiseksi kotona. Korvausta myönnettäessä tulee harkita, miten apuväline tukee omatoimista suoriutumista kotona. Arvioinnissa otetaan huomioon vamman aiheuttamat rajoitukset sekä mahdollisuus käyttää muita kotiin kuuluvia välineitä. Myös vammaisuudesta aiheutuvat riskitekijät on otettava huomioon sekä mahdollisten turvaratkaisujen käyttökelpoisuus välineen hankkimisen vaihtoehtona. (Räty 2017, s. 516–517)

Ensisijaisten etuuksien järjestäminen, jos ne on myönnetty nimenomaisesti kotona selviytymiseen ja siellä avustamiseen (esim. henkilökohtainen apu), voi merkitä sitä, ettei vammaisella henkilöllä ole tarvetta apuvälineisiin. Korvausta ei voida evätä vain sillä perusteella, että muut perheenjäsenet voisivat tehdä kodinhoitoon liittyviä tehtäviä ilman välinettä, laitetta tai konetta. Kysymys on siitä, miten vammaisen henkilö pystyy itsenäisesti suoriutumaan kotona. (Räty 2017, 517)

Mikäli henkilö hakee erillisenä laitteena esim. erityisvarusteltua liettä, voidaan siihen myöntää korvausta puolet nettohinnasta. Mikäli erityisvarusteltu liesi tulisi hankittavaksi osana asunnon muutostyötä, korvataan se kokonaan.

Avustusta viilennyslaitteen tai ilmalämpöpumpun hankintaan ja asennukseen voidaan myöntää, jos hakijalla on todettu sairaus tai muu lämmönsäätelyjärjestelmän häiriö, jonka oireita korkea lämpötila pahentaa. Ensisijaisesti myönnetään viilennyslaite. Avustus on puolet laitteen hankintahinnasta ja puolet asennuksesta kotitalousvähennyksen jälkeen. Hakija vastaa laitteen käyttö-, huolto- ja korjauskustannuksista.

9.1.4 Vapaa-ajan välineet

Apuvälineitä voidaan tarvita harrastuksissa tai muutoin vapaa-aikana. Niiden avulla lisätään osallistumisen mahdollisuuksia ja edistetään yhdenvertaisuutta vammaisten henkilöiden osallistumisen toteutumiseen. Vammaispalvelulain mukaan voidaan harkinnanvaraisesti korvata vammaisen henkilön harrastuksissaan tarvitsemia välineitä silloin, kun vamma tai sairaus rajoittaa suoriutumiskykyä siten, että toiminnoista ei selviydy ilman välinettä tai laitetta. Korvausta myönnettäessä tulee harkita, miten apuväline tukee omatoimista suoriutumista. (Räty 2017, s. 518)

Korvattavaksi voivat tulla esim. juoksuproteesit, hiihto ja lasketteluproteesit, hiihtokehikko, rullasukset tai muut lajikohtaiset apuvälineet.

Apuvälineen tarpeen harkinnassa otetaan huomioon, miten ja missä laajuudessa välinettä käytetään. Vapaa-ajan välineen hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet.

9.1.5 Viestintä

Vammaisella henkilöllä tulee olla yhdenvertainen pääsy tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin. (Yleissopimus vammaisten oikeuksista 2016/27, 9 artikla)

Vammaispalvelulain mukaista taloudellista tukea ei myönnetä tavanomaisiin viestintävälineisiin, (esim. matkapuhelin, tietokone). Mikäli vamma tai sairaus edellyttää esimerkiksi näkövammaan vuoksi viestintävälineiltä erityisominaisuuksia, joiden vuoksi väline on tavanomaista kalliimpi, voidaan taloudellista tukea myöntää yksilökohtaisen harkinnan perusteella. Esimerkkejä erityisistä viestintäratkaisuksista ovat kommunikaatioon tarvittavat tietokoneratkaisut kuvallisen viestinnän mahdollistamiseen sekä tekstipuhelinpalvelun käyttö. Niiden vuokrat ja videotiedotteen maksut korvataan kokonaan.

Varsinaiset kommunikaatiota tukevat välineet myönnetään lääkinnällisenä kuntoutuksena.

9.2 Vamman tai sairauden edellyttämä vaatetus

Vammaispalveluasetuksen 18 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset vaatetuskustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita. Korvausta myöntää korvausta ylimääräisiin vaatetuskustannuksiin siihen varattujen määrärahojen puitteissa.

Ongelmia vaatetuksen suhteen voivat aiheuttaa mm. valmisvaatteiden sopimattomuus, jolloin vaatteet joudutaan valmistamaan mittatilaustyönä (esim. proteesit ja tukisidokset) tai vaikeista ihosairauksista kärsivät tarvitsevat heille soveltuvia kevyitä vaatteita. Vaatteiden nopeaa kulumista voi aiheuttaa mm. erilaisten voiteiden käyttö tai vaatteiden repiminen.

Korvaaminen edellyttää hakijan toimittaman hakemuksen liitteeksi selvitystä vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta. Korvattava määrä perustuu arvioon keskimääräisistä korvattavista vaatetuskustannuksista. Määritellyt korvaustasot eivät poista velvollisuutta yksilölliseen harkintaan ja päätöksentekoon.

Korvaus ylimääräisistä vaatekustannuksista on porrastettu viiteen tasoon:

Taso	Korvaus	Perusteet
1	100 euroa/vuosi	erityiskengät, kenkien kova kulutus, pyörätuolin käyttäjä (ortopediset jalkineet korvataan lääkinnällisen kuntoutuksen kautta)
2	160 euroa/vuosi	2–3 syytä, kynärsauvat ja pyörätuoli, itse kelaava, psoriasis, vaatteiden kova kulutus
3	220 euroa/vuosi	- vaikean kehitysvamman aiheuttama vaatteiden kuluminen (repii/kastelee vaatteet) - osa vaatteista edellyttää muutostöitä (epämuodostumat, pyörätuoli)
4	280 euroa/vuosi	- suomutauti - osa vaatteista on teetettävä tai tehtävä isoja muutostöitä - useita eri syitä (pyörätuoli, kynärsauvat, tukisidokset, pukemisen apuvälineet rikkovat vaatteita tai vaikean kehitysvamman aiheuttama vaatteiden kuluminen)

5	350 euroa/vuosi	- lyhytkasvuisuus - muu erityinen syy
---	-----------------	--

Lisäksi on mahdollista esimerkiksi erityisen vaikeissa ihosairauksissa myöntää harkinnalla myös tasoa 5. suurempi korvaus, mikäli kustannukset ovat selkeästi suuremmat.

9.3 Vamman tai sairauden edellyttämä erityisravinto

Vammaispalveluasetuksen 19 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. Korvauksia ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin myönnetään yksilöllisellä harkinnalla varattujen määrärahojen puitteissa.

Korvaamisen edellytykset:

- vammaiselle henkilölle aiheutuu huomattavia lisäkustannuksia siltä osin kuin niihin ei saa korvausta muun lain nojalla
- hakemuksessa tulee selvittää erityisravinnon ja erityisvalmisteiden laatu sekä määrät ja niistä aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.
- Vamman tai sairauden edellyttämä erityisravinnon tai -valmisteen käyttö tulee olla lääketieteellisesti yksityiskohtaisesti selvitetty. Tarvittaessa tulee tarve osoittaa lääkärintodistuksella.

Erityisravintokustannuksina ei korvata:

- sellaisia menoja, jotka perustuvat vain lääkärin suositukseen
- tavanomaisia ruokatavarakaupan artikkeleihin luettavia ravintoaineita ja valmisteita
- ruokaohjeiden hankkimisesta aiheutuneita kuluja
- dieettineuvontaa
- yleisimmin ei korvata esim. diabetes, allergiat, neurologiset sairaudet, laktoosi-intoleranssi, ripuli tai nestemäistä ruokavaliota vaativat tilat.

Korvaus maksetaan vain välttämättömistä ylimääräisistä kustannuksista (erityisravintokustannusten ja tavanomaisten ruokakustannusten erotus). Korvauksen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon myös ensisijaisten tukimuotojen kautta saatu taloudellinen apu. Eräitä kliinisiä ravintovalmisteita voidaan korvata sairausvakuutuslain nojalla. Ylimääräisiä erityiskustannuksia korvataan myös lapsen hoitotuen, vammaistuen sekä eläkkeensaajan hoitotuen kautta.

Keskimääräisistä ravintokustannuksista voi saada tietoa päätöksenteon pohjaksi esimerkiksi tilastokeskuksen suorittamasta kotitalouskyselystä. Yhtenä tulkintaohjeena voidaan pitää toimeentulotuen perusosan ravintomenojen osuutta.

9.4 Muut palvelut ja tukitoimet

Kunta voi itse päättää millaisiin tarkoituksiin se järjestää taloudellisen tuen muita palveluja ja tukitoimia. Lähtökohtana tulee kuitenkin olla vammaispalvelulain 1 §:n tarkoitukset ja tavoitteet eli edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Tukitoimet myönnetään yksilöllisen tarveharkinnan pohjalta. Näihin palveluihin ja tukitoimiin ei vammaisella henkilöllä ole subjektiivista oikeutta ja kunta järjestää ne varattujen määrärahojen rajoissa.

LÄHTEET:

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, 3.4.1987/380.

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, 18.9.1987/759.

Räty, Tapio: Vammaispalvelut - Vammaispalvelujen soveltamiskäytäntö, Kynnys ry 2017.

<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja>

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystoimien kuntayhtymä: Vammaispalvelulain mukaiset asunnon muutostyöt. Asunnon muutostöiden sekä kiinteästi asennettavien laitteiden ja välineiden korvaamiskäytännöt ja -perusteet Siun sotessa 01.05.2020 alkaen.

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2020:23.

VINKKEJÄ:

Rakentamista koskevaa lainsäädäntöä ja ohjeistusta

- Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017
- em. asetuksen pohjalta 27.4.2017 päivätty Ympäristöministeriön muistio

<https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>

Esteetön wc- ja pesutilaopas (Invalidiliiton esteettömyyskeskus ESKE)

https://drive.google.com/file/d/1R176cFRNWFA-hM_DVaNAiTcnkxtBad0F/view

Lyhyitä videoita esteettömyyden toteuttamisesta:

<https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske/esken-vidoot>

Näkövammaisten esteettömyysasiaa:

<https://www.nkl.fi/fi/esteettomyys>

Kuulovammaisten esteettömyysasiaa:

<https://www.kuuloliitto.fi/toiminta/esteettomyys/>